

V Konferencja Naukowa z cyklu EDUKACJA I PRACA: *Przedsiębiorczość społeczna.* *Przedsiębiorstwo społeczne,* Warszawa 28.10.2016 r.

Tradycją stały się już październikowe konferencje naukowe w Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie z cyklu EDUKACJA I PRACA, gromadzące pedagogów pracy, a także przedstawicieli innych nauk społecznych oraz praktyków: przedsiębiorców, pracowników publicznych służb zatrudnienia i trzeciego sektora. Nie inaczej było również podczas kolejnej konferencji, w czasie której Organizatorzy gościli liczne grono osób zainteresowanych tematem „Przedsiębiorczości społecznej. Przedsiębiorstwa społeczne”.

Konferencję otworzyli Rektor Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej prof. dr hab. Stefan M. Kwiatkowski oraz Przewodnicząca Komitetu naukowo-organizacyjnego dr hab. prof. APS Urszula Jeruszka. Opisywane spotkanie zostało podzielone na dwie części: teoretyczną, zorientowaną wokół perspektywy pedagogicznej oraz praktyczną, prezentującą dobre praktyki w zakresie ekonomii społecznej.

Jako pierwszy z referatem *Edukacja czy tylko zatrudnienie, a może przedsiębiorczość społeczna?* wystąpił prof. dr hab. J. Orczyk. W swojej wypowiedzi Pan Profesor wskazał na zmiany, jakie następują na rynku pracy w związku z zatrudnialnością poszczególnych grup: osób z niskimi, średnimi i wysokimi kwalifikacjami. To zwłaszcza osoby o średnich kwalifikacjach zawodowych mają coraz większe problemy z uzyskaniem zatrudnienia. Dlatego też ważną konsekwencją przedstawionego w referacie stanu jest rozszerzanie roli przedsiębiorczości społecznej w przygotowaniu do wchodzenia na rynek pracy. Kształcenie, w którym wiedza weryfikowana jest przez testy, a młodzież przygotowana jest do pisania prawidłowych odpowiedzi pod klucz, ogranicza jednak przygotowanie do funkcjonowania i budowania społeczeństwa obywatelskiego, co staje się szczególnie ważne, biorąc pod uwagę dane z innych państw, świadczące o tym, że zatrudnienie się zmniejsza, a nawet „kończy”. Pan prof. J. Orczyk podkreślił, jak ważną rolę, już w niedalekiej przyszłości, będzie odgrywała przedsiębiorczość społeczna, co skłoniło uczestników konferencji do refleksji nad tym, na ile już dziś powszechne jest jej praktykowanie.

Tę rzeczywistość przedsiębiorczości społecznej przybliżyła prof. dr hab. A. Andrzejczak, która wystąpiła z referatem *Uniwersytet przedsiębiorczy. Główne bariery przedsiębiorczości akademickiej*. Pani Profesor swoją wypowiedź rozpoczęła od przypomnienia nowożytnych/współczesnych modeli uniwersyteckich: Humboldta i Clarka, z uwzględnieniem rozwijających się tendencji kształcenia akademickiego w krajach Europy. W krajach Unii Europejskiej opracowano w zakresie przedsiębiorczości akademickiej specyficzne kryteria dotyczące transferu wiedzy, produktów, technologii i usług. W poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie: Czy przedsiębiorczość akademicka jest formą przedsiębiorczości społecznej? Pani Profesor przytoczyła badania wskazujące, iż przedsiębiorczość pracowników akademickich jest w Polsce bardzo niska – zaledwie jedna trzecia nauczycieli akademickich miała jakiś kontakt z rzeczywistością gospodarczą. Jedną ze znaczących barier rozwoju przedsiębiorczości akademickiej są sztywne zasady rozwoju i awansu zawodowego pracowników naukowych. W związku z tym w mniejszym stopniu koncentrują się oni wokół działań przedsiębiorczych, w większym zaś na podejmowaniu działań naukowych. Inna z wymienionych barier to kryzys tożsamości zawodowej nauczycieli akademickich. Do pozostałych barier należą także: brak instrumentów i kanałów transferu *know how* do praktyki gospodarczej, regulacje prawne (m.in. bariery w sferze podatkowej) i tradycyjny wizerunek uczelni w biznesie. Po wystąpieniu Pani prof. A. Andrzejczak, uczestnikom opisywanej konferencji nasunęła się następująca refleksja – przedsiębiorczość społeczna w praktyce akademickiej staje się coraz większym wyzwaniem dla uczelni w Polsce.

Z kolejnym wystąpieniem pt. *Perspektywy rozwoju przedsiębiorczości społecznej w Polsce* wystąpił Pan prof. dr hab. S.M. Kwiatkowski, który przybliżył definicję przedsiębiorczości społecznej, a także omówił regulacje prawne dotyczące przedsiębiorstw społecznych w Polsce. Pan Profesor zaproponował spojrzenie na przedsiębiorczość społeczną z szerszej perspektywy – przyrównując ją do społecznej odpowiedzialności biznesu, która zwykle kojarzy się z oddziaływaniem przedsiębiorstwa „na zewnątrz” (np. ochroną środowiska). Równie ważne – jak podkreślił S.M. Kwiatkowski – jest oddziaływanie przedsiębiorstwa „do wewnątrz”, czyli na pracowników (np. w kwestii pewności zatrudnienia). Ponieważ misją uczelni jest przygotowywanie pracowników na rynek pracy, podczas konferencji pojawiało się następujące pytanie: Jaka powinna być sylwetka przedsiębiorcy działającego w oparciu o powyższe idee? Podczas opisywanego wystąpienia wyróżniono w tym względzie, m.in.: wysoki poziom samoświadomości, raczej średnią niż wysoką skłonność do podejmowania ryzyka, wysoki poziom zaufania, umiejętność identyfikacji potrzeb społecznych, brak poczucia osamotnienia, rozbudowaną sieć wsparcia społecznego, wysoki poziom optymizmu i wysoki poziom kompetencji społecznych.

Kończąc pierwszą część konferencji, jako ostatnia głos zabrała Pani dr hab. prof. APS U. Jeruszka. *Czym jest i w jaki sposób można wspierać wychowanie*

do przedsiębiorczości społecznej? – to zasadnicze pytanie wygłoszonego przez Panią Profesor referatu, która przybliżyła perspektywy realizowania elementów przedsiębiorczości społecznej w polskich szkołach zawodowych. Za podstawę rozważań przyjęła koncepcję wychowania do pracy i przez pracę oraz koncepcję kapitału społecznego. Pani Profesor przyjęła, iż instrumenty gospodarki społecznej mogą być z powodzeniem adresowane m.in. do uczniów szkół zawodowych, jako jednej z grup docelowych – aby zwiększyć szanse ich zatrudnienia i zmniejszyć zagrożenie wykluczeniem społecznym. Choć szkoły zawodowe jako zbiór instytucji mogą nie spełniać wszystkich wymienionych w referacie kryteriów przedsiębiorstw społecznych (EMES), to niektóre z nich mogą je jednak z powodzeniem realizować. Pani Profesor przytoczyła następnie zbiór dobrych praktyk z polskiej rzeczywistości, przybliżając uczestnikom konferencji przejawy przedsiębiorczości społecznej w szkolnictwie zawodowym.

Dyskusja, która nastąpiła po teoretycznej części konferencji, wskazywała, że zaproponowany przez Organizatorów temat okazał się niezwykle ważny, a pytań i komentarzy do prelegentów nie brakowało. Pytania zadawał m.in. prof. dr hab. Ryszard Gerlach z Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, który podzielił się refleksją dotyczącą udziału pracodawców w kształceniu, stawiając pytania: Czy obecne instrumenty są wystarczające, by „zmusić” pracodawców do udziału w kształceniu? Czy nie powinny za tym także iść kolejne środki motywujące ich do tego udziału? Czy nie warto byłoby powrócić do postulatu pedagogiki pracy, dotyczącego kształtowania postaw do pracy i zmiany podejścia do zatrudnienia? Dalszy głos w dyskusji zabrał dr hab. prof. APS Franciszek Szlosek, który zwrócił uwagę na kolejne ważne zagadnienie. Pan Profesor odniósł się do gospodarczej rzeczywistości funkcjonowania polskich przedsiębiorców (w tym trudności w utrzymaniu samych przedsiębiorstw na rynku), która nie stwarza odpowiednich warunków pozwalających na pełne zaangażowanie pracodawców w kształcenie zawodowe. Problem ten ma swoje źródło w osadzeniu polskiego kształcenia zawodowego w systemie edukacji, a nie w gospodarce. Jak długo kształcenie zawodowe „odłączone” będzie od świata gospodarki, tak długo rozdźwięk ten będzie tak znaczący. Tradycje przedsiębiorczości osadzone są w dużym stopniu w kulturze i kontekście historycznym – stwierdził Pan Profesor. Podczas dyskusji głos zabrała także prof. dr hab. Z. Janowska, która poza działalnością akademicką posiada bogate doświadczenie w prowadzeniu spółdzielni socjalnej. Pani Profesor uznała widoczną zmianę w postawach młodego pokolenia w stosunku do działalności prospołecznej. W optymalnym działaniu spółdzielni socjalnych w Polsce prof. dr hab. Z. Janowska podkreśliła rolę wsparcia ze strony gminy i innych lokalnych podmiotów gospodarczych. To tylko wybrane przykłady głosów w toczącej się dyskusji.

Druga część spotkania miała postać panelu, prowadzonego przez dr Justynę Bluszcz i dra Jana Sikorę z Akademii Pedagogiki Specjalnej. Gośćmi panelu byli

przedstawiciele środowiska przedsiębiorców i aktywistów zaangażowanych w podmioty gospodarcze z przejawami działalności społecznej: B. Michalak-Trybus – dyrektor Sanatorium Uzdrowiskowego PIAST, K. Sieńko – kierownik działu rekrutacji z Poczty Polskiej, K. Mizgalski – prezes przedsiębiorstwa LUX-DOM, J. Borzyński – dyrektor Biura Cechu Rzemiosł Różnych i Przedsiębiorczości, J. Rok – członek Kooperatywy Spożywczej DOBRZE. Zaproszeni paneliści wskazywali na korzyści i bariery prowadzonych działań z zakresu przedsiębiorczości społecznej lub jej przejawów. Wyrównywanie szans, zaspokajanie potrzeb społecznych, budowanie wspólnotowości, renoma przedsiębiorstwa, dodatkowe możliwości ekonomiczne – to niektóre z wymienianych korzyści. Ciekawą formą funkcjonowania przedsiębiorczości społecznej był zaprezentowany przykład działania Kooperatywy DOBRZE, formalnie będącej Stowarzyszeniem. Jej działanie nie skupia się na generowaniu zysku, a na zaspokajaniu podstawowych potrzeb społecznych (dostępu do zdrowej żywności). Generowana przez działalność sklepu nadwyżka finansowa w całości jest inwestowana w sklep, w tym także oferowane godziwe warunki zatrudnienia dla jej pracowników. W odróżnieniu od udostępniania usług charakterystycznych dla ekonomii dzielenia się, członkom tej kooperatywy bliższa jest filozofia ekonomii wspólnego dobra, w ramach której, w podejmowanych działaniach, wspólne dobro społeczności stoi w centrum tej inicjatywy. W dyskusji końcowej na kwestię tę zwrócił uwagę m.in. prof. dr hab. T. Bednarski, który wskazał, iż zaprezentowany przykład działalności kooperatywy spożywczej wpisuje się w rozwój współczesnej ekonomii na świecie i rozwijającej się *ekonomii dzielenia się (sharing economy)*.

W podsumowaniu konferencji doceniono rolę dialogu pomiędzy przedsiębiorcami a przedstawicielami świata nauki i edukacji, których współpraca powinna owocować spójnymi programami edukacyjnymi. Podkreślono także, że firma nie musi być przedsiębiorstwem społecznym, aby realizować zadania ekonomii społecznej. Ważne natomiast, by przedsiębiorcy i pracownicy byli społecznie uświadomieni. To temat szczególnie istotny dla pedagogów pracy, dotyczy bowiem kształtowania postaw do pracy i wskazuje na funkcję pracy, jaką jest m.in. nawiązywanie więzi społecznych. Pan Profesor F. Szlosek podkreślił, że tematyka konferencji z cyklu EDUKACJA I PRACA jest niezwykle aktualna, a ich organizatorzy – Katedra Pedagogiki Pracy i Andragogiki APS już zapowiedzieli kolejne takie spotkanie naukowe, które zaplanowano na październik 2017 roku.

Barbara Kowalczyk

Katedra Pedagogiki Pracy i Andragogiki
Akademia Pedagogiki Specjalnej im. M. Grzegorzewskiej